

Aiko Academy Oy
Koulukatu 18
33200 Tampere

LAUSUNTO

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Lausuntopalvelu
Asia: VN/33727/2023

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 6.5.2024

Kannanotto tilauskoulutusta koskeviin säädösehdotuksiin

Tilaukoulutusta toteuttavana toimijana haluamme tuoda esiin näkemyksemme muutosehdotukseen koskien Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tilaukoulutusta koskevaa 33 §:ä.

Hallituksen esityksessä 33§:än esitetään lisäystä, jonka mukaan koulutuksen järjestäjä ei saa järjestää tilaukoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on ainoastaan välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi ilman koulutuksen rahoittamistarkoitusta.

Hallituksen esityksessä mainitaan erääksi perusteeksi lain muutokselle, että *”koulutuksen järjestäjien ja eräiden tilaukoulutuksen tilaajien välillä on havaittu ongelmia, jotka ovat aiheuttaneet kohtuuttomia tilanteita tilaukoulutukseen osallistuville opiskelijoille. Tilaajina joissain tapauksissa toimineiden tahojen toiminnan epäluotettavuus, virheellisten tietojen antaminen koulutuksen järjestäjille ja koulutukseen osallistuville opiskelijoille sekä opiskelijoiden tilaajille maksamien maksujen katoaminen ovat asettaneet sekä koulutuksen järjestäjät että opiskelijat kohtuuttomaan tilanteeseen.”* Pyydämme huomioimaan, että em. tapauksissa epäluotettavana tilaajana on toiminut nimenomaan ulkomainen julkisyhteisö – kenialainen maakunta - ei välittäjäorganisaatio.

Näkemyksemme mukaan säädösmuutosvalmistelussa ei ole riittävässä laajuudessa arvioitu nykytilaa sekä muutosten vaikutuksia. Hallituksen esityksessä tulisi huomioida tilaukoulutusten negatiivisten kokemusten ohella myös erinomaisesti onnistuneet tilaukoulutukset, joissa ammatillisen koulutuksen järjestäjän ja tilaajan välisiä sopimusehtoja on noudatettu, motivoituneet opiskelijat ovat valmistuneet aikataulussaan ja työllistyneet opintojensa jälkeen Suomeen.

Kannatamme jäljempänä esitetyin perustein ja huomioin nykyisen kaltaista lainsäädäntöä, jossa tilaukoulutus voidaan toteuttaa työelämälähtöisesti luotettaviksi todettujen kumppanien ja välittäjäorganisaatioiden avulla.

Tilauuskoulutukset palvelevat suomalaista työelämää ja kansantaloutta

Kokemuksemme mukaan tilauuskoulutusten kautta on saatu onnistuneesti koulutettua osaavaa työvoimaa työvoimapula-aloille ja siten palveltua suomalaista yhteiskuntaa ja työelämän tarpeita työvoiman saatavuushaasteissa.

Olemme aktiivisella työelämäyhteistyöllä ja jo ennen tilauuskoulutusten toteuttamista työnantajien edustajien kanssa käytävällä vuoropuhelulla varmistaneet valmistuneiden opiskelijoiden työllistymistä oman alansa töihin.

Työelämäkumppanimme ovat olleet erittäin tyytyväisiä tilauuskoulutusmalliin, tilauuskoulutusten kautta tulleiden työntekijöiden korkeaan osaamistasoon ja motivaatioon. Työelämän tarpeita vastaavien tilauuskoulutusten mahdollistama opiskelijoiden integraatio ja suomen kielen kehittyminen opintojen aikana lisäävät merkittävässä määrin valmistuneiden opiskelijoiden houkuttelevuutta työmarkkinoilla ja sitoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Tilauuskoulutus myös mahdollistaa opiskelijan ja työnantajan välisen tutustumisen ja vuoropuhelun jo opiskeluun liittyvien harjoittelujaksojen aikana. Koulutuksen järjestäjä ja välittäjäorganisaatio ovat tukemassa opiskelijaa näissä tavoitteissa koko koulutuksen ajan. Kokemuksemme mukaan opiskelijat ovatkin olleet tyytyväisiä saamansa koulutukseen ja tilauuskoulutusmalliin.

Suomen kansantalouden, työnantajasektorin ja koulutuksen järjestäjien näkökulmasta ainut kestävä tapa toteuttaa koulutusperäistä maahanmuuttoa ovat tilauuskoulutukset, joissa opiskeluun perustuvalla oleskeluluvalla maahan saapuva opiskelija maksaa ainakin merkittävän osan koulutuksestaan itse.

Työnantajasektorin mahdollisuus tilauuskoulutusten rahoittamiseen selvitettävä

Esityksessä mainitaan, että ”olisi mahdollista, että koulutuksen tilaisi missä tahansa kotipaikan omaava yksityinen yritys EU:n ulkopuoliselle henkilöstölleen. Tilauuskoulutuksen tarkoituksena on näin ollen, että tilaaja on joko taho, jolla on intressi tilata osaajia omaan käyttöönsä, kuten yritys, joka kouluttaa työntekijöitään taikka julkinen taho tai järjestösektorin toimija, jolla on intressi yleisesti edistää ihmisten kouluttautumista. Tilauuskoulutuksen määritelmään kuuluu myös se, että tilaaja rahoittaa koulutuksen.

Ennen lakimuutosta tulisi tehdä perusteellinen selvitys siitä, ovatko yksityiset ja julkiset työnantajatahot valmiita investoimaan tilauuskoulutukseen ja kantamaan riskin siitä, että opiskelija ottaa vastaan maksuttoman koulutuksen ja valmistuttuaan vie osaamisensa muualle. Julkisten ja yksityisten työnantajatahojen kanssa käymien keskustelujemme mukaan heillä ei ole intressiä tai mahdollisuutta rahoittaa tilauuskoulutusta ja kantaa em. riskiä.

On myös huomioitava, että työnantajilla ei ole käytännössä mahdollisuutta hallinnoida kokonaista tilauuskoulutusryhmää, vaan useimpien työnantajien tarpeet osaajille ovat

yksittäisiä. Onnistuneeseen kokonaisuuteen vaaditaan siis vastuullinen tilaajataho, joka kokoaa useamman työnantajan tarpeen yhteen, tekee sopimuksen ryhmästä ilman omaa rahoitusintressiä ja tuottaa osaamista useamman työnantajan tarpeisiin.

Opiskelijoiden oikeusturva, toiminnan eettisyys ja vastuunjako varmistettava

Hallituksen esityksessä mainitaan seuraavaa: *”Tilauuskoulutusta koskevia säännöksiä täsmennettäisiin niin, että tilauuskoulutusopiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista sovitaan entistä paremmin tilaajien ja koulutuksen järjestäjien välisillä sopimuksilla. Lisäksi säädetään koulutuksen järjestäjien velvollisuudesta tiedottaa opiskelijoille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.”* Perusteeksi esitykselle todetaan myös, että *”Tilauuskoulutusta koskeva muutos parantaisi opiskelijoiden oikeusturvaa.”*

Opiskelijoiden oikeusturvan, toiminnan eettisyyden ja luotettavien toimintatapojen varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää ja hallituksen esitysluonnoksessa kaavailt muutokset opiskelijoiden oikeusturvan varmistamisesta ovat oikeasuuntaisia.

Kannattammekin läpinäkyvyyden sekä opiskelijoiden, oppilaitosten, välittäjäorganisaatioiden ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon lisäämistä ja toimijoiden välisen vastuunjaon selkiyttämistä.

Samoin tulee varmistua opiskelijoille kerrottavien opiskelupaikan valintaan vaikuttavien olennaisten tietojen - kuten Suomen elinkustannusten, työmarkkinoiden tilanteen ja työllistymismahdollisuuksien - paikkaansa pitävyydestä. Koulutuksen järjestäjien ja välittäjäorganisaatioiden tulee myös aktiivisesti osallistua vuoropuheluun työnantajien kanssa ja heidän osajatarpeiden kartoittamiseen ennen sopimusten tekoa tilauuskoulutuksen järjestämisestä. Tilauuskoulutukset tulee kohdentaa niille aloille, joille valmistuvilla opiskelijoilla on mahdollisuus työllistyä.

Koulutuksen järjestäjänä olemme nykyisen lainsäädännön puitteissa toteuttaneet onnistuneita ja eettisesti kestäviä tilauuskoulutuksia, joissa yhteistyökumppaniverkostolla – myös välittäjäorganisaatiolla – on selkeä rooli ja vastuu. Tilauuskoulutussopimuksemme perustuvat vastuunjakotaulukkoon, jonka sisällöstä olemme käyneet keskustelut ja jonka yksityiskohdista sopineet yhdessä yhteistyökumppaniemme ja välittäjäorganisaatioiden kanssa. Haluamme samoin korostaa, että vastuullisena koulutuksen järjestäjänä kehitämme tilaajayhteisöjen kanssa tilauuskoulutusprosessia jatkuvasti, jolloin opiskelijoiden oikeusturvaa voidaan edelleen kehittää ja esiin nousseita epäkohtia ehkäistä.

Yhtenä opiskelijoiden oikeusturvaa lisäävänä tekijänä näemme myös sulkutilin käyttöönoton, jolla voidaan varmistaa opiskelijoiden riittävä varallisuus Suomessa elämiseen opiskelujen aikana.

Yleisiä huomioita

Tilauuskoulutukseen liittyvien prosessien rakentaminen on vaatinut merkittävät taloudelliset ja ajalliset panostukset koulutuksen järjestäjien henkilöstöresursseihin ja luotettavan verkoston rakentamiseen. Mikäli lainsäädäntöön kuitenkin tulee ehdotettu muutos, tulisi huomioida esitettyä merkittävästi pidempi siirtymäaika, jotta vuosille 2025 ja 2026 suunnitellut koulutukset voitaisiin toteuttaa nykyisellä mallilla ja koulutuksen järjestäjillä olisi mahdollisuus uudelleen järjestellä toimintansa.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että ammatillisen koulutuksen tilauuskoulutus mahdollistaa nykyisellään eettisesti, läpinäkyvästi ja kestävästi toteutettuja kohdennettuja ratkaisuja yritysten ja yhteisöjen tarpeisiin, erityisesti niillä aloilla ja alueilla, joilla tarpeisiin ei ole mahdollista vastata hakijoiden puuttumisen vuoksi. Tilauuskoulutus on siksi Suomen valtion, työnantajien, koulutuksen järjestäjien ja tilauuskoulutusopiskelijoiden kannalta järkevin ja kokonaisedullisin toimintamalli.

Tampereella 15.6.2024

Aiko Academy Oy

Urmas Tiits

Toimitusjohtaja

Antti Lahti

Hallituksen puheenjohtaja